Tanzimat Dönemi Şiiri ve Kaside

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Tanzimat Dönemi** (1860-1896), 1839 Tanzimat Fermanı ile başlayan Batılılaşma sürecinin edebiyattaki karşılığıdır. Gazete (Tercüman-ı Ahvâl 1860, Tasvir-i Efkâr 1862) sanatçıların halka ulaşmasını sağlamıştır.
- **Birinci kuşak** (Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa): "Toplum için sanat"; vatan, hürriyet, adalet, hak, millet gibi kavramlar şiire girer; dilde sadeleşme amaçlanır ama tam başarılamaz; yeni konular çoğunlukla **eski nazım biçimleriyle** (kaside, gazel, terkib-i bent) işlenir.
- **İkinci kuşak** (Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hâmit, Samipaşazade Sezai): "Sanat için sanat"; aşk, tabiat, ölüm gibi bireysel konular; Batı'dan alınan yeni nazım biçimleri; dilde sadeleşme anlayışı terk edilir.
- **Kaside:** Divan şiirinde din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan, gazel gibi kafiyelenen (aa, ba, ca…) uzun nazım biçimidir. Bölümleri: nesib (giriş/tasvir), girizgâh, methiye, tegazzül, fahriye, dua. Namık Kemal, **Hürriyet Kasîdesi**'nde bu eski biçimi hürriyet ve vatan gibi yeni kavramlarla doldurmuştur.
- **Namık Kemal** (1840-1888): "Vatan ve Hürriyet Şairi"; toplum için sanat. Eserleri: Vatan yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Celâleddin Harzemşah (tiyatro); İntibah, Cezmi (roman). **Şinasi:** Şair Evlenmesi (ilk yerli tiyatro), gazetecilik. **Ziya Paşa:** Terkib-i Bent, Terci-i Bent, Harabat.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Boşlukları doldurunuz.

a) Batı etkisindeki Türk edebiyatı ..... yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile başlar.

b) Namık Kemal, vatan ve hürriyet temalarını işlediği için "..... Şairi" olarak anılır.

c) Divan şiirinde din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan uzun nazım biçimine ..... denir.

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

( ) Tanzimat'ın birinci kuşağı "toplum için sanat" anlayışını benimsemiştir.

( ) Tanzimat sanatçıları eski nazım biçimlerini hiç kullanmamıştır.

( ) Tanzimat'ın ikinci kuşağında bireysel konular öne çıkmıştır.

( ) Gazete, Tanzimat sanatçılarının halka ulaşmasında önemli bir araç olmuştur.

3 Aşağıdaki kavramlardan hangisi Tanzimat şiiriyle Türk şiirine giren ya da güç kazanan kavramlardan biri **değildir**?

A) Vatan B) Hürriyet C) Adalet D) Millet E) Saray eğlenceleri

4 Tanzimat sanatçılarını eserleriyle eşleştiriniz.

a) Namık Kemal b) Şinasi c) Ziya Paşa d) Recaizade Mahmut Ekrem

1. Şair Evlenmesi 2. Araba Sevdası 3. Terkib-i Bent 4. Vatan yahut Silistre

5 Kaside nazım biçiminin kafiye düzeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) aa, ba, ca, da... B) aa, bb, cc, dd... C) abab, cccb D) aaxa E) aaab, cccb

6 Aşağıdakilerden hangisi kasidenin bölümlerinden biri **değildir**?

A) Nesib B) Girizgâh C) Soylama D) Methiye E) Fahriye

7 Namık Kemal ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) Vatan ve hürriyet temalarını şiire kazandırmıştır.
B) "Sanat için sanat" anlayışını benimsemiş, bireysel konuları işlemiştir.
C) Roman ve tiyatro türlerinde de eser vermiştir.
D) Gazetelerde yazılar yazmıştır.
E) Kendinden sonraki birçok sanatçıyı etkilemiştir.

8 Aşağıdaki eserlerden hangisi Namık Kemal'e ait **değildir**?

A) İntibah
B) Cezmi
C) Zavallı Çocuk
D) Şair Evlenmesi
E) Celâleddin Harzemşah

9 Tanzimat şiirinin birinci ve ikinci kuşağını **sanat anlayışı** ve **konu** yönünden karşılaştırınız.

10 Tanzimat Dönemi'nde sanatçıların fikirlerini halka ulaştırmak için kullandığı en önemli iletişim aracı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gazete B) Cönk C) Tezkire D) Divan E) Mecmua-i eş'ar (şiir defteri)

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Vatan bir gül bahçesidir, korunur her dem gönülden,
Hürriyet bir sabah ışığı, doğar ancak gönülden.
Zulmün karanlığı dağılır, bir gün elbet sona erer,
Adaletin sesi yükselir, hep bir ağızdan gönülden.
Millet uyanır, kalkar da yürür yarınlara doğru,
Silinir derdin izleri, silinir keder gönülden.
Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) "gönülden" sözcüğü rediftir.
B) Mesnevi kafiye düzeniyle yazılmıştır.
C) Vatan, hürriyet ve adalet kavramlarına yer verilmiştir.
D) Dize sonlarındaki ses tekrarı düzeni gazel ve kasidedeki gibidir (aa, ba, ca).
E) Topluma seslenen bir tavır vardır.

12 Vatan bir gül bahçesidir, korunur her dem gönülden,
Hürriyet bir sabah ışığı, doğar ancak gönülden.
Zulmün karanlığı dağılır, bir gün elbet sona erer,
Adaletin sesi yükselir, hep bir ağızdan gönülden.
Millet uyanır, kalkar da yürür yarınlara doğru,
Silinir derdin izleri, silinir keder gönülden.
Bu dizelerin Tanzimat birinci kuşağının şiir anlayışını yansıttığını gösteren **iki** özelliği yazınız.

13 Hürriyet Kasîdesi'nin **kaside** biçiminde yazılmış olmasına rağmen divan şiiri geleneğinden ayrılan yönü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aruz ölçüsüyle yazılması
B) Beyitlerden oluşması
C) Gazel gibi kafiyelenmesi
D) Bir hükümdarı övmek yerine hürriyet, vatan ve millet gibi toplumsal kavramları işlemesi
E) Şairin adının bilinmesi

14 Aşağıdaki eşleştirmeler doğruysa D, yanlışsa Y yazınız.
( ) Tercüman-ı Ahvâl – 1860'ta çıkarılan ilk özel Türkçe gazete
( ) Şinasi – Şair Evlenmesi
( ) Abdülhak Hâmit – Tanzimat birinci kuşağı
( ) Ziya Paşa – Harabat

15 "Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde"
(Ziya Paşa)
Bu beyitte asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bir insanın değeri sözleriyle değil, yaptığı işlerle anlaşılır.
B) İnsan, aynaya bakarak kendini tanıyabilir.
C) Akıllı insanlar çok konuşur.
D) Eser vermek için rütbe sahibi olmak gerekir.
E) Sözler, işlerden daha kalıcıdır.

16 Kasidenin bölümlerinden **methiye** ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Şairin kendini övdüğü bölümdür.
B) Doğa ya da bir olayın tasvir edildiği giriş bölümüdür.
C) Kasidenin sunulduğu kişinin övüldüğü bölümdür.
D) Konuya geçişi sağlayan beyittir.
E) Övülen kişi için iyi dileklerde bulunulan son bölümdür.

17 Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat'ın **ikinci** kuşağına ait bir özellik değildir?

A) Aşk, tabiat, ölüm gibi bireysel konuların işlenmesi
B) "Sanat için sanat" anlayışının benimsenmesi
C) Batı'dan alınan yeni nazım biçimlerinin denenmesi
D) Dilde sadeleşme anlayışından uzaklaşılması
E) Şiirin halkı aydınlatmak için bir araç olarak görülmesi

18 Tanzimat sanatçılarının yeni konuları eski nazım biçimleriyle (kaside, gazel) işlemesinin **nedenleri** neler olabilir? İki neden yazınız.

19 "Tanzimat sanatçıları, edebiyatı yalnızca bir süs değil, toplumu değiştirmenin bir aracı olarak gördüler. Gazete sütunlarında hak, hürriyet ve adaleti anlattılar; tiyatroda vatan sevgisini sahneye taşıdılar."
Bu parçada Tanzimat sanatçılarının hangi anlayışı vurgulanmaktadır?

A) Sanat için sanat
B) Tasavvufi bakış
C) Bireysel duyarlık
D) Toplum için sanat
E) Saf şiir

20 Aşağıdaki sanatçılardan hangisi Tanzimat'ın **birinci** kuşağında yer almaz?

A) Şinasi
B) Namık Kemal
C) Ziya Paşa
D) Ahmet Mithat Efendi
E) Abdülhak Hâmit

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Türk şiirine Batı etkisi bir anda değil, uzun bir sürede girmiştir. Yenilikçi şairler bile yüzyılın sonuna kadar divan şiirinin biçimlerinden tam olarak kopamamış; değişim önce içerikte, sonra biçimde kendini göstermiştir."
Bu parçaya göre Tanzimat şiiriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Şiirde yenilik önce konu ve düşüncede görülmüş, biçimdeki değişim daha geç gerçekleşmiştir.
B) Tanzimat şairleri divan şiirinin biçimlerini hemen terk etmiştir.
C) Batı etkisi şiire diğer türlerden önce girmiştir.
D) Tanzimat şiirinde hiçbir yenilik yapılmamıştır.
E) Değişim yalnızca biçimde olmuştur.

22 I. Kasidede övülen kişi yerine soyut bir kavram övülebilir.
II. Kasidenin kafiye düzeni mesnevininkiyle aynıdır.
III. Tanzimat şairleri kaside biçimini yeni kavramlarla kullanmıştır.
Yukarıdaki yargılardan hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

23 Vatan bir gül bahçesidir, korunur her dem gönülden,
Hürriyet bir sabah ışığı, doğar ancak gönülden.
Zulmün karanlığı dağılır, bir gün elbet sona erer,
Adaletin sesi yükselir, hep bir ağızdan gönülden.
Millet uyanır, kalkar da yürür yarınlara doğru,
Silinir derdin izleri, silinir keder gönülden.
Bu dizeler, Tanzimat'ın **ikinci** kuşağına ait bir şair tarafından yazılsaydı aşağıdakilerden hangisi beklenirdi?

A) Vatan ve hürriyet temalarının daha da güçlendirilmesi
B) Toplumsal kavramlar yerine bireysel bir duygunun, örneğin ölüm ya da tabiat karşısındaki hislerin işlenmesi
C) Dilin daha da sadeleştirilmesi
D) Kaside biçiminin kesin kurallarına daha sıkı bağlı kalınması
E) Halkı aydınlatma amacının öne çıkarılması

24 Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi'nde gazetenin edebiyata etkilerinden biri **değildir**?

A) Makale, fıkra gibi yeni türlerin gelişmesi
B) Sanatçıların geniş kitlelere seslenebilmesi
C) Aruz ölçüsünün tamamen terk edilmesi
D) Dilde sadeleşme düşüncesinin güçlenmesi
E) Okur sayısının artması

25 Namık Kemal'in şiir, roman ve tiyatro türlerinde eser vermesini, onun "toplum için sanat" anlayışıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

26 "Bir kasidede şair, önce bahar mevsimini ve açan çiçekleri uzun uzun tasvir eder; ardından bir beyitle asıl konuya geçer ve kasideyi sunduğu kişiyi över. Sonra kendi şairlik gücünü anlatır ve övdüğü kişinin ömrünün uzun olması için dua ederek kasideyi bitirir."
Bu açıklamada kasidenin aşağıdaki bölümlerinden hangisine değinilmemiştir?

A) Nesib B) Girizgâh C) Methiye D) Fahriye E) Tegazzül

27 "Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde"
(Ziya Paşa)
Bu beytin düşüncesine en yakın atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı.
B) Ağaç yaprağıyla gürler.
C) Lafla peynir gemisi yürümez.
D) Bin bilsen de bir bilene danış.
E) Dost acı söyler.

28 Aşağıdakilerden hangisi Şinasi ile ilgili **doğru** bir bilgidir?

A) Şair Evlenmesi adlı eseri ilk yerli tiyatro eserimiz kabul edilir.
B) İntibah adlı romanı yazmıştır.
C) Servetifünun topluluğunun kurucusudur.
D) Yeni Lisan makalesiyle Millî Edebiyat'ı başlatmıştır.
E) Tanzimat'ın ikinci kuşağında yer alır.

29 Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi şiiri için söylenemez?

A) Toplumsal konular şiire girmiştir.
B) Hece ölçüsü tamamen benimsenmiş, aruz terk edilmiştir.
C) Eski nazım biçimleri yeni konularla kullanılmıştır.
D) İkinci kuşakta bireysel konular öne çıkmıştır.
E) Batı şiirinden etkilenilmiştir.

30 Tanzimat birinci kuşağının şiir anlayışını yansıtan, vatan ya da hürriyet temalı **iki dizelik** özgün bir şiir yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**